

Uzasadnienie

**Do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie
z dnia 2016 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Łąki nad Wojkówką PLH180051**

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat, pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty. Plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, zgodnie z art. 28 ust.10 ustawy zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;
- 4) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
 - a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
 - b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, o których mowa w pkt 3,
 - c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
- 5) wskazania do zmian w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000
- 6) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

Tryb sporządzania projektu planu zadań ochronnych i zakres prac na potrzeby sporządzania projektu planu zadań ochronnych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia

PROJEKT

17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm).

Sporządzający projekt planu zadań ochronnych umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu (art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody) oraz zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, ze zm.), w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu (art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody).

Projekty planów zadań ochronnych zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach (art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko - Dz. U. 2013 poz. 1235 z późn. zm.).

Projekt planu wymaga uzgodnienia z wojewodą (art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Dz. U. Nr 31, poz. 206) i może być przedmiotem opiniowania przez regionalną radę ochrony przyrody (art. 97 ust. 3 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Łąki nad Wojkówką PLH180051 (zwany dalej Obszarem), został zaproponowany jako OZW w październiku 2009 r. Zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33/146.), opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 8 lutego 2011 r. Aktualny stan prawny określa Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2015/69 z dnia 3 grudnia 2014 r. (Dz.U.U.E.L.2015.18.1) w sprawie przyjęcia ósmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny, notyfikowana jako dokument nr C(2014) 9072 (Dz.U.U.E L z dnia 23 stycznia 2015 r.).

Obszar obejmuje trzy kompleksy muraw kserotermicznych, wykształconych na wychodniach łupków warstw menilitowych i krośnieńskich, bogatych w węgiel wapnia. Zlokalizowane są przy wierzchołkach nad doliną Wisłoka - jedna w Wojkówce, w dolnej części stoków góry Płasznik (369 m n.p.m.), druga poniżej Rzepnika, na stokach wzniesienia o nazwie Kiczary (438 m n.p.m.), trzecia nad Odrzykoniem na zboczach Piekła (386 m n.p.m.). Wskazane miejsca były użytkowane głównie jako pastwiska. Obecnie w niewielkim tylko stopniu są wykorzystywane rolniczo - jeden fragment w Wojkówce jest wypasany. Kompleks w Odrzykoniu jest regularnie wypalany wiosną, co pozwoliło na utrzymanie się roślinności murawowej. Murawa w Rzepniku (grunt LP) w ogóle nie jest użytkowana.

Plan zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty – Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 Łąki nad Wojkówką, został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.

PROJEKT

U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.) oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186, z późn. zm.). Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy Siedliskowej. Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się 3.04.2015 r. w ramach realizacji 309/2014/Wn09/OP-XN-02/D „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 wraz ze wzmocnieniem instytucji sprawującej nadzór nad obszarami Natura 2000 w województwie podkarpackim” współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego PL02 „Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów” realizowanego w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014 Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów ustawy o ochronie przyrody i ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

Opis granic obszaru, który dokonano w formie wektorowej warstwy informacyjnej, w oparciu o wyznaczenie 166 punktów węzłowych, dla których podano długość i szerokość geograficzną w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992, zgodnie z wymogami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 października 2012 r. w sprawie państwowego systemu odniesień przestrzennych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1247)

Obszar Łąki nad Wojkówką PLH180051 nie jest zlokalizowany na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Ponadto, przedmiotowy obszar nie znajduje się na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa, dla których ustanowiono zadania ochronne lub plan zarządzania lasu uwzględniający zakres, o którym mowa ww. artykule.

W związku z powyższym nie zachodzi przesłanka do zastosowania art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody to znaczy do odstąpienia od konieczności sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 i projektem planu zadań ochronnych objęto cały obszar (9,62 ha).

W ramach prac nad planem zadań ochronnych przeprowadzono ocenę siedlisk przyrodniczych występujących na terenie całego obszaru, opartą na przeprowadzonej w sezonie 2015 inwentaryzacji przyrodniczej. Zgodnie z wymogami badania opierały się metodycznie na wytycznych GIOŚ w odniesieniu do prowadzenia monitoringu siedlisk przyrodniczych. W ramach prac terenowych w obrębie siedlisk założono stanowiska monitoringowe, będące transektami w obrębie których wykonano ocenę parametrów i wskaźników odnoszących się do poszczególnych siedlisk. W obrębie stanowiska wykonano również 3 zdjęcia fitosocjologiczne. Powierzchnia zdjęcia wynosiła 25 m². Ponadto wykonywano dodatkowe zdjęcia fitosocjologiczne we wszystkich płatach danego siedliska pokazujące jego zmienność i stopień zachowania. Dokonano również wizji terenu pod względem występowania gatunków chronionych i inwazyjnych roślin.

W odniesieniu do siedliska: **6210 murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)** wyznaczono dwa stanowiska monitoringowe oraz wykonano cztery dodatkowe zdjęcia fitosocjologiczne.

PROJEKT

Siedlisko na terenie obszaru Natura 2000 zostało wyznaczone na pięciu płatach o łącznej powierzchni 4,86 ha.

Murawy kserotermiczne stanowią rzadki element podkarpackiego krajobrazu, a zwłaszcza obszarów przedgórskich. Wstępujące w nich gatunki ciepłolubne istotnie zwiększają lokalną różnorodność florystyczną, jednocześnie wpływając korzystnie m. in. na zwiększenie liczby owadów (tzw. „zapyłaczy”). Analizowane murawy trudno przyporządkować do konkretnych zespołów fitosocjologicznych, ponieważ ich struktura jest uproszczona i brakuje gatunków charakterystycznych w związku z czym wyróżniono zbiorowiska z gatunkami dominującymi:

- płaty zbiorowiska z jastrzębcem Bauhiniego *Hieracium bauhinii*, któremu towarzyszą m.in. pszeniec różowy *Melampyrum arvense*, szalwia okrągowa *Salvia verticillata*,
- zbiorowisko z pszeńcem różowym *Melampyrum arvense* i szalwią okrągową *Salvia verticillata*
- zbiorowisko z chabrem driakiewnikiem *Centaurea scabiosa*.

W Wojkówce, na stromych zboczach, wykształciły się płaty zbiorowiska z jastrzębcem Bauhiniego *Hieracium bauhinii*, któremu towarzyszą m.in. pszeniec różowy *Melampyrum arvense*, szalwia okrągowa *Salvia verticillata*, gatunek charakterystyczny dla klasy *Festuco-Brometea* – wilczomlec sosnka *Euphorbia cyparissias* oraz gatunki charakterystyczne dla klasy *Trifolio-Geranietea sanguinei*: rzepik pospolity *Agrimonia eupatoria*, cieciorka pstra *Coronilla varia*, lebiodka pospolita *Origanum vulgare* oraz koniczyna pogięta *Trifolium medium*. Z innych gatunków ciepłolubnych wymienić można: zmijowiec zwyczajny *Echium vulgare*, krzyżownica czubata *Polygala comosa*, jaskier wielokwiatowy *Ranunculus polyanthemos* i krwiściąg mniejszy *Sanguisorba minor*.

Na stokach wzniesienia w Odrzykoniu wyróżnić można zbiorowisko z pszeńcem różowym *Melampyrum arvense* i szalwią okrągową *Salvia verticillata* ze sporadycznym występowaniem jastrzębca Bauhiniego *Hieracium bauhinii*. Tutaj również pojawiają się gatunki charakterystyczne dla klasy *Festuco-Brometea* (czosnek zielonawy *Allium oleraceum*, chaber driakiewnik *Centaurea scabiosa*, wilczomlec sosnka *Euphorbia cyparissias*, babka średnia *Plantago media*, wiechlina spłaszczona *Poa compressa*) oraz dla klasy *Trifolio-Geranietea* (rzepik pospolity *Agrimonia eupatoria*, cieciorka pstra *Coronilla varia*, przytulia właściwa *Galium verum*, lebiodka pospolita *Origanum vulgare*), ponadto obficie występuje charakterystyczny dla rzędu *Arrhenatheretalia* rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*. W płatach tych zaobserwowano powolny proces sukcesji polegający na zarastaniu krzewami z klasy *Rhamno-Prunetea* takimi jak: klon polny *Acer campestre*, dereń świdwa *Cornus sanguinea*, głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*, śliwa tarnina *Prunus spinosa* czy róża dzika *Rosa canina*. Proces zarastania i zmniejszania powierzchni siedliska jest dodatkowo nasilony przez nasadzenie rodzimych gatunków drzew np. modrzewia europejskiego *Larix decidua* ssp. *decidua* czy sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*.

Najpowszechniej występuje zbiorowisko z chabrem driakiewnikiem *Centaurea scabiosa*. Spotykane jest w obrębie wszystkich kompleksów (Wojkówka, Rzepnik, Odrzykoń) i charakteryzuje się dużym bogactwem gatunkowym (31 gatunków w zdjęciu fitosocjologicznym). Znaczny udział w strukturze zbiorowiska mają gatunki charakterystyczne dla klasy *Festuco-Brometea*: wspomniany już chaber driakiewnik *Centaurea scabiosa*, a ponadto wilczomlec sosnka *Euphorbia cyparissias*, babka średnia *Plantago media*, wiechlina spłaszczona *Poa compressa*. Z rzędu *Festucetalia valesiacea* wysokie pokrycie osiągają pszeniec różowy *Melampyrum arvense* i szalwia okrągowa *Salvia verticillata*. Jednocześnie w zbiorowisku istotny udział mają gatunki

PROJEKT

z klasy *Trifolio-Geranietea*: przytulnia właściwa *Galium verum*, lebiodka pospolita *Origanum vulgare* czy koniczyna pogięta *Trifolium medium*, a z rzędu *Arrhenatheretalia*: rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius* oraz krwawnik pospolity *Achillea millefolium*. W obrębie zbiorowiska nie stwierdzono występowania krzewów i drzew, poza pojedynczymi przypadkami.

Siedlisko w obrębie obszaru Natura 2000 zostało ocenione na U1. Obszar jaki zajmują fitocenozy muraw kserotermicznych jest stosunkowo niewielki i silnie pofragmentowany. Mimo tego struktura i funkcje większości płatów są dobre. Wśród gatunków charakterystyczne dla klasy *Festuco-Brometea* i niższych jednostek fitosocjologicznych odnotowano następujące taksony: stokłosa bezostna *Bromus inermis*, chaber driakiewnik *Centaurea scabiosa*, klinopodium pospolite *Clinopodium vulgare*, wilczomlecz sosnka *Euphorbia cyparissias*, jastrzębiec *Hieracium bauchini*, pszeniec różowy *Melampyrum arvense*, lebiodka pospolita *Origanum vulgare*, babka średnia *Plantago media*, szalwia okrągowa *Salvia verticillata*. Miejscami występuje zbyt wysoki udział rajgrasu wyniosłego *Arrhenatherum elatius*, który dla muraw jest gatunkiem ekspansywnym. Innym rodzimym gatunkiem ekspansywnym występującym w obszarze jest trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*. Ocenę płatów obniża ekspansja krzewów i podrostu drzew, z których najczęściej występują: dereń świdwa *Cornus sanguinea*, głogi *Crataegus* sp., trzmielina europejska *Euonymus europaeus*, śliwa tarnina *Prunus spinosa* oraz róże *Rosa* sp. Z gatunków obcych inwazyjnych pojedynczo pojawiała się nawłóć późna *Solidago gigantea*, gatunek o wyjątkowo dużym potencjale inwazyjnym. Płaty muraw mają słabo wykształconą strefę ekotonową, najczęściej przylegają do różnego typu dróg lub do działek prywatnych.

Roślinność muraw kserotermicznych utrzymywana i kształtowana jest głównie dzięki ekstensywnej gospodarce pasterskiej i łąkarskiej. Zaprzestanie tej formy działalności może doprowadzić do sukcesji wtórnej i w konsekwencji przekształcenia się muraw kserotermicznych w zarośla, a ostatecznie lasy. Zwierzęta hodowlane i wypasane na murawach zgryzają rośliny „miękkie” (należą tu np. ekspansywne gatunki łąkowe czy ruderalne) omijając te o budowie kserotermicznej, co pozwala na zachowanie właściwego składu gatunkowego i uniknięci tworzenia się wojłoku. Dodatkowo przemieszczające się zwierzęta wzruszają zalegającą niekiedy grubą warstwę martwych szczątków organicznych co daje możliwość kiełkowania światłolubnych siewek roślin kserotermicznych. Zbyt intensywny wypas również jest zagrożeniem, ponieważ ogromne stada zwierząt na zwykle małej powierzchni murawy kserotermicznej mogą doprowadzić do zniszczenia cennej roślinności (wydeptywanie, zgryzanie roślinności kserotermicznej z powodu braku roślinności „miękkiej”). Kolejnym zagrożeniem dla muraw jest zalesianie terenów otwartych, które doprowadza do zacienienia terenu i wypierania gatunków światłolubnych (światło ma duże znaczenie podczas kiełkowanie, jego brak może zahamować ten proces) charakterystycznych dla muraw kserotermicznych (np. chaber driakiewnik *Centaurea scabiosa*, babka średnia *Plantago media* czy goryczka krzyżowa *Gentiana cruciata*).

Nielegalne wydobycie w kamieniołomie może doprowadzić do zmniejszenia areалу siedlisk dla muraw kserotermicznych. Z drugiej strony całkowite zaniechanie wydobywania może ograniczyć powstawanie nowych potencjalnych siedlisk dla muraw kserotermicznych (wychodnie skalne). Rozbudowa osiedli domków jednorodzinnych wraz z ogrodami może doprowadzić do przenikania gatunków sadzonych i zaburzenia składu gatunkowego muraw kserotermicznych. Płaty muraw kserotermicznych niekiedy położone są w miejscach oddalonych od osad ludzkich, w związku z czym stają się obszarem nielegalnego składowania śmieci. Zaburzają one z jednej strony walory estetyczne, a z drugiej mogą zmieniać warunki siedliskowe w zależności od substancji, które mogą

PROJEKT

wydziałać do podłoża. Roślinność kserotermiczna jest wapieniolubna, więc zmiana odczynu podłoża może doprowadzić do wyparcia kalcyfitów (np. chaber driakiewnik *Centaurea scabiosa* czy cieciorka pstra *Coronilla varia*).

Zaniechanie wypasu może stwarzać odpowiednie warunki do wkraczania obcych gatunków inwazyjnych, które nie znoszą zgryzania, a które są bardzo ekspansywne i w szybkim tempie mogą wyprzeć gatunki kserotermiczne np. poprzez zacienianie podłoża i uniemożliwianie kiełkowania światłolubnych siewek. Ma to miejsce np. w przypadku kompleksu w Rzepniku, gdzie na obszar zajęty przez murawę wkracza nawłóć późna *Solidago gigantea*. Zaniechanie wypasu nie tylko może doprowadzić do sukcesji wtórnej, ale również stwarza dogodne warunki do wkroczenia ekspansywnych gatunków rodzimych, czego przykładem jest trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*. Odkładająca się, w wyniku zarzucenia gospodarki pasterskiej, materia organiczna prowadzi do stopniowego zacieniania podłoża i wzrostu jego wilgotności, a takie warunki są niesprzyjające dla sucholubnych roślin kserotermicznych. Sukcesja powodowana zaprzestaniem wypasu prowadzi do ubożenia składu gatunkowego. Z reguły pojawiają się kilkogatunkowe zarośla z klasy *Rhamno-Prunetea* (np. śliwa tarnina *Prunus spinosa*, róża dzika *Rosa canina*).

Podstawowym celem ochrony dla tego siedliska będącego przedmiotem ochrony w obszarze, jest zachowanie istniejących powierzchni. Jednocześnie istotnym celem jest zachowanie różnorodności florystycznej i doprowadzenie wszystkich płatów do właściwego stanu ochrony. Osiągnięcie przyjętych celów i zarazem osiągnięcie stanu FV jest realne w okresie trwania PZO, pod warunkiem możliwie najszybszego rozpoczęcia działań ochrony czynnej.

Dla muraw uzyskanie odpowiedniego stanu siedliska możliwe jest poprzez przywrócenie ekstensywnego wypasu, doraźnego koszenia i usunięcia nadmiernej ilości krzewów poprzez ręczne lub mechaniczne usunięcie (wycięcie) drzew i krzewów zarastających płaty muraw. Podczas prac nie powinno mieć miejsca zastosowanie środków chemicznych. W przypadku odrastania wycinanie należy powtarzać, do osiągnięcia zamierzonego stanu. Wypas powinien być prowadzony owcami, kozami lub krowami przy obsadzie zwierząt od 0,4 do 0,6 DJP/ha co pozwoli na zachowanie różnorodności florystycznej poprzez zgryzanie gatunków niewłaściwych murawom kserotermicznym (m.in. gatunków łąkowych, które często są ekspansywne czy obcych gatunków inwazyjnych) oraz zapobieganie gromadzeniu się martwej materii organicznej oraz wtórnej sukcesji. Po wypasie możliwe jest jednorazowe wykaszanie niedojadów. W uzasadnionych przypadkach konieczny może być wykup gruntów. Niezbędne będzie także oczyszczenie terenu z zalegających śmieci.

W odniesieniu do siedliska **6510 ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*)** wyznaczono jedno stanowisko monitoringowe oraz wykonano jedno dodatkowe zdjęcie fitosocjologiczne.

Siedlisko na terenie obszaru natura 2000 zostało wyznaczono na dwóch płatach o łącznej powierzchni 1,76 ha.

Ekstensywnie użytkowane łąki świeże w obszarze Natura stanowią większą część jednego z kompleksów położonego w Rzepniku na stokach wzniesienia Kiczary (438 m n.p.m.). Reprezentowane są przez dwa płaty łąk rajgrasowych (zespół *Arrhenatheretum elatius*) o różnym stopniu wykształcenia. Płaty oddzielone są zarastającą murawą kserotermiczną, zatem w miejscach granicznych zauważyć można strefy przejściowe z gatunkami charakterystycznymi dla obu typów siedlisk.

PROJEKT

Płat położony na SW od murawy kserotermicznej (stok o niewielkim nachyleniu 2-5° o wystawie S), stanowiący ok. 80% całej łąki, zaliczyć można do podzespołu *Arrhenatheretum elatioris alopecuretosum* z uwagi na warunki siedliskowe i znaczny udział rajgrasu wyniosłego *Arrhenatherum elatius* oraz wyczyńca łąkowego *Alopecurus pratensis* (stopnie pokrycia obu gatunków na poziomie 3-4). Oprócz wymienionego rajgrasu stwierdzono występowanie dwóch gatunków charakterystycznych dla związku *Arrhenatherion*: dzwonka rozpięzchłego *Campanula patula* oraz przytulii pospolitej *Galium mollugo*. Dość liczne są gatunki charakterystyczne dla wyższych jednostek syntaksonomicznych (rzędu *Arrhenatheretalia elatioris* i klasy *Molinio-Arrhenatheretea*): krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, chaber łąkowy *Centaurea jacea*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, marchew zwyczajna *Daucus carota*, kostrzewa łąkowa *Festuca pratensis*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, kłosówka wełnista *Holcus lanatus*, groszek łąkowy *Lathyrus pratensis*, tymotka łąkowa *Phleum pratense*, biedrzynek wielki *Pimpinella major*, wiechlina łąkowa *Poa pratensis*, jaskier ostry *Ranunculus acris*, szczaw zwyczajny *Rumex acetosa*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, konietlica łąkowa *Trisetum flavescens* i wyka ptasia *Vicia cracca*. W płacie odnotowano gatunek objęty ochroną ścisłą i wymieniany w Czerwonej Liście (Zarzycki, Szela 2006) z kategorią zagrożenia V - narażony na wymarcie – nasięźrzał pospolity *Ophiglossum vulgatum* – kilkadziesiąt do kilkuset okazów.

Mniejszy płat położony na NE od murawy kserotermicznej (wyplaszczanie na szczycie stoku), stanowiący jedynie 20% całej łąki, charakteryzuje się podobnym, chociaż nieco uboższym składem gatunkowym. Dominuje rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius* oraz kłosówka wełnista *Holcus lanatus*. Oprócz rajgrasu drugim gatunkiem charakterystycznym dla zespołu *Arrhenatheretum elatius* jest świerzbica polna *Knautia arvensis*. Gatunki charakterystyczne dla rzędu i klasy przedstawiają się podobnie jak wyżej. Problematyczne dla zachowania siedliska są mała powierzchnia płatu i bliskie sąsiedztwo zarośli co stwarza zagrożenie zarastania głównie przez: gruszę polną *Pyrus pyraeaster* oraz jeżyny *Rubus sp.* i malinę właściwą *Rubus idaeus*. Ponadto zaobserwowano wkraczanie rodzimych gatunków ekspansywnych np. trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos*, który dominuje praktycznie na połowie płatu (część E) oraz obcych gatunków inwazyjnych takich jak nawłóć późna *Solidago gigantea*. W płacie stwierdzono występowanie gatunku objętego ochroną częściową – podkolana białego *Platanthera bifolia*.

Strukturę i funkcję łąk świeżych w obszarze oceniono jako złe. W płatach występowały zaledwie cztery gatunki charakterystyczne dla związku *Arrhenatherion* i zespołu *Arrhenatheretum elatioris*: rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, dzwonek rozpięzchły *Campanula patula*, przytulia pospolita *Galium mollugo*, świerzbica polna *Knautia arvensis*. Ponadto odnotowano gatunki charakterystyczne dla siedliska, wg przewodnika metodycznego, takie jak: krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, chaber łąkowy *Centaurea jacea*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, marchew zwyczajna *Daucus carota*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, tymotka łąkowa *Phleum pratense*, wiechlina łąkowa *Poa pratensis*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, konietlica łąkowa *Trisetum flavescens*. Struktura dominacji w płatach była mocno zaburzona – w jednych miejscach wyraźnie dominował wyczyniec łąkowy (70%) w innych wytworzyła się monokultura trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos*. Innymi gatunkami rodzimymi o charakterze ekspansywnym były: pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, skrzyż polny *Equisetum arvense*, perz właściwy *Elymus repens*, ostrożeń polny

PROJEKT

Cirsium arvense. Z gatunków obcych pojedynczo pojawiała się nawłóć późna *Solidago gigantea*, gatunek o wyjątkowo dużym potencjale inwazyjnym.

W przypadku łąk świeżych jednym z głównych czynników utrzymania właściwego stanu siedliska jest właściwa gospodarka ekstensywna polegająca na koszeniu z jednoczesnym usunięciem biomasy. Zaniechanie koszenia może doprowadzić do wystąpienia zjawiska sukcesji wtórnej przez krzewy, które wypierają gatunki łąkowe, a także gromadzenia dużej ilości martwej materii organicznej, która powoduje ustępowanie głównie gatunków dwuliściennych. Z kolei koszenie zbyt intensywne może doprowadzić do zubożenia składu gatunkowego (w pierwszej kolejności giną rośliny późno kwitnące, głównie gatunki dwuliścienne). Istotnym zagrożeniem w przypadku łąk *Arrhenatherion* jest też niewłaściwe stosowanie nawożenia. Zbyt wysokie dawki nawozów mogą doprowadzić do faworyzowania niektórych gatunków roślin (szczególnie traw), które zaczną wypierać gatunki dwuliścienne (szczególnie motylkowate), co ostatecznie prowadzi do zubożenia składu gatunkowego.

Zaniechanie koszenia może w dalszej kolejności stwarzać odpowiednie warunki do wkraczania obcych gatunków inwazyjnych, które nie znoszą koszenia, a które są bardzo ekspansywne i w szybkim tempie mogą wyprzeć gatunki łąkowe. Ma to miejsce w przypadku kompleksu w Rzepniku, gdzie na obszar zajęty przez łąkę wkracza nawłóć późna *Solidago gigantea*. Zaniechanie koszenia oraz zbyt intensywne nawożenie stwarza dogodne warunki do wkroczenia ekspansywnych gatunków rodzimych, przykładowo trzcinnika piaskowego *Calamagrostis epigejos*.

Sukcesja prowadzi do ubożenia składu gatunkowego. Z reguły pojawiają się kilkogatunkowe zarośla z klasy *Rhamno-Prunetea* (np. śliwa tarnina *Prunus spinosa*, róża dzika *Rosa canina*). Nagromadzenie martwej materii organicznej pozwala na wkraczanie ekspansywnych gatunków rodzimych i wypieranie gatunków charakterystycznych dla siedliska. Innym istotnym zagrożeniem może być zalesianie terenów otwartych rodzimymi gatunkami drzew, a także przekształcanie łąk w pola uprawne.

Podstawowym celem ochrony dla tego siedliska będącego przedmiotem ochrony w obszarze, jest zachowanie istniejących powierzchni. Jednocześnie istotnym celem jest zachowanie różnorodności florystycznej i doprowadzenie wszystkich płatów do właściwego stanu ochrony. Osiągnięcie przyjętych celów i zarazem osiągnięcie stanu FV jest realne w okresie trwania PZO, pod warunkiem możliwie najszybszego rozpoczęcia działań ochrony czynnej.

Zasadniczym działaniem dla utrzymania struktury i funkcji łąk świeżych jest prowadzenie gospodarki ekstensywnej. Koszenie powinno się odbywać zgodnie z programem rolno-środowiskowo-klimatycznym z jednoczesnym usunięciem biomasy. Po skoszeniu powinno nastąpić obowiązkowe usunięcie biomasy. Dodatkowo powinno się pozostawić 5-10% powierzchni działki nieskoszonej, przy czym każdego roku należy wybrać inny fragment. Aby zachować właściwą powierzchnię siedliska należy usunąć nalot oraz młode osobniki drzew oraz krzewów. Ponadto należy ograniczyć występowanie inwazyjnych obcych gatunków roślin poprzez utrzymanie koszenia.

W odniesieniu do wszystkich typów siedlisk będących celami ochrony na terenie obszaru Natura 2000, w ramach działań ochronnych i w celu zwiększenia świadomości i wiedzy lokalnego społeczeństwa o obszarze Natura 2000 i jego przedmiotach ochrony zalecono również montaż tablic

PROJEKT

informujących o celach ochrony na terenie obszaru Natura 2000 na obrzeżach obszaru przy drogach wjazdowych.

Również skutki prowadzenia czynnej ochrony muszą być monitorowane w ramach przewidywanego monitoring skutków działań ochronnych, który jest zaplanowany w odniesieniu do poszczególnych siedlisk.

Organ sporządzający projekt planu zadań ochronnych, zgodnie z przepisem art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, ma obowiązek zapewnienia możliwości zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem projektu tego dokumentu, a także zgodnie z regulacją przepisu art. 28 ust. 4 ww. ustawy, obligatoryjnie zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu dokumentu.

Ponadto, organ sporządzający projekt planu zadań ochronnych, zgodnie z dyspozycją art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, obowiązany jest do podania informacji o projektach planów zadań ochronnych tworzonych dla form ochrony przyrody, w publicznie dostępnych wykazach danych, o których mowa w art. 23 w/cyt. ustawy.

Komunikacja z zainteresowanymi stronami w procesie przygotowania projektu PZO dla Obszaru opierała się o stronę internetową RDOŚ w Rzeszowie <http://rzeszow.rdos.gov.pl/>. Zamieszczano tam informacje o projekcie 309/2014/Wn09/OP-XN-02/D, postępie prac nad projektem planu, wykonawcy, terminach i miejscach spotkań oraz obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dn. 14.01.2015 r. o rozpoczęciu opracowywania projektów planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000, m.in. Łąki nad Wojkówką PLH180051. Obwieszczenie ukazało się również w prasie. Zostało także wywieszane na tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz w Urzędzie Gminy Wojaszówka. Podstawowe znaczenie dla komunikowania się z grupami interesu, osobami i instytucjami w różny sposób związanymi z Obszarem mają spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy. Zaproszeni do niego zostali przedstawiciele wszystkich jednostek samorządowych, organizacji społecznych związanych z ochroną przyrody, instytucji zajmujących się w skali województw planowaniem przestrzennym, zarządzaniem wodami powierzchniowymi etc., a także podmioty prowadzące działalność w obszarze i jego sąsiedztwie. O terminach, miejscu i organizacji spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy uczestnicy byli powiadamiani przez RDOŚ w Rzeszowie za pośrednictwem poczty elektronicznej oraz telefonicznie. Informacje o spotkaniach zamieszczane były także na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie, wykonując dyspozycje przepisu art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, którego celem jest: „zapewnienie możliwości udziału zainteresowanych osób i podmiotów prowadzących działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000”, zorganizował i przeprowadził z udziałem Wykonawcy projektu planu, cykl spotkań dyskusyjnych, na które każdorazowo zapraszano wszystkie kluczowe z punktu widzenia ochrony obszaru grupy interesu,

PROJEKT

organy administracji publicznej oraz zainteresowane osoby prawne i fizyczne. Spotkania warsztatowo-dyskusyjne, odbyły się w Moderówce (I spotkanie) oraz w Bajdach (spotkanie II), oraz w Krośnie (spotkanie III) według następującego harmonogramu: I spotkanie - 24 kwietnia 2015 r., II spotkanie 15 września 2015 r., III spotkanie 4 listopada 2015 r. (łącznie we wszystkich spotkaniach udział wzięły: 33 osoby).

Zaproszeni przedstawiciele organów, instytucji oraz podmiotów zainteresowanych ochroną obszaru, stworzyli tzw. Zespół Lokalnej Współpracy tj. grupę roboczą, współpracującą z organem sprawującym nadzór nad obszarem, w celu zapewnienia pełnej transparentności procesu planistycznego oraz możliwie jak najszerszego udziału społeczeństwa w opracowaniu treści i ustaleń do sporządzanego projektu dokumentu.

Protokoły z powyższych spotkań były umieszczane na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Celem spotkań dyskusyjnych było wypracowanie przez ich uczestników wspólnej wizji ochrony obszaru Natura 2000 uwzględniającej zarówno obowiązek ochrony przedmiotów ochrony, jak również potrzeb i aspiracji osób oraz podmiotów korzystających z obszaru do zrównoważonego rozwoju. Wnoszone na bieżąco, w trakcie prac Zespołu Lokalnej Współpracy uwagi i wnioski członków grupy, miały realny wpływ na ostateczną treść projektu dokumentu, poddanego następnie, zgodnie z art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, procedurze konsultacji społecznych, na zasadach określonych ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Obwieszczeniem z dnia 2016 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w opracowywaniu dokumentu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013 poz. 1235 z późn. zm.) i w związku z art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.). Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej w dniu r. Było ono również wywieszane na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wojaszówka oraz w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, w dniach od2016 r. do2016 r. Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków. Ich zestawienie wraz z informacjami, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie uwzględnione, zawarto w tabeli nr 1.

Tabela 1. Zestawienie uwag i wniosków zgłoszonych w wyniku 21-dniowych konsultacji społecznych projektu zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie w sprawie ustanowienia PZO dla obszaru Natura 2000

PROJEKT

Lp	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
1.				
2.				

Karta projektu planu zadań ochronnych zamieszczona została również w publicznie dostępnych wykazach, zgodnie z art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w dniu.....

Projekt zarządzenia na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.), uzgodniono również z Wojewodą Podkarpackim w dniu

Ocena skutków regulacji (OSR)

1) Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem zarządzenia jest wypełnienie zobowiązań prawa wspólnotowego i polskiego odnośnie zapewnienia właściwego (sprzyjającego) stanu ochrony na obszarach Natura 2000. Zgodnie z art. 3 Dyrektywy siedliskowej, spójna Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 ma umożliwić zachowanie siedlisk naturalnych wymienionych w załączniku I i siedlisk gatunków wymienionych w załączniku II w stanie sprzyjającym ochronie w ich naturalnym zasięgu lub tam gdzie to stosowne - odtworzenie takiego stanu.

Natomiast zgodnie z art. 6 Dyrektywy siedliskowej dla specjalnych obszarów ochrony państwa członkowskie ustalą konieczne działania ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych obiektów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie działania prawne, administracyjne lub oparte na dobrowolnych umowach, korespondujące z ekologicznymi wymaganiami rodzajów siedlisk naturalnych wymienionych w załączniku I lub gatunków wymienionych w załączniku II żyjących w tych obiektach.

Ponadto zgodnie z art. 11 Dyrektywy Państwa członkowskie podejmą monitorowanie i nadzór stanu ochrony siedlisk naturalnych i gatunków o których mowa w art. 2, natomiast zgodnie z art. 17 mają obowiązek raportowania co 6 lat na temat wprowadzania w życie działań podejmowanych na mocy dyrektywy.

Celem zarządzenia jest zatem zachowanie właściwego stanu ochrony lub dążenie do odtworzenia właściwego stanu zachowania przedmiotów ochrony występujących w Obszarze. Zostanie to wypełnione poprzez zaplanowanie i realizację działań ujętych

PROJEKT

w niniejszym zarządzeniu. Zarządzenie pozwoli również na monitorowanie przedmiotów ochrony oraz będzie ważnym przyczynkiem dla raportowania.

2) Konsultacje społeczne.

Projekt wymaga konsultacji społecznych. Ich zakres został opisany powyżej.

3) Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżetu państwa i budżetu jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja działań ochronnych zawartych w niniejszym akcie prawnym będzie finansowana m.in. ze środków budżetu państwa w tym w części, której dysponentem jest sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Łąki nad Wojkówką. Nie wyklucza się możliwości wykorzystania innych źródeł finansowania. Szacuje się, że koszt realizacji działań ochronnych zawartych w niniejszym planie, w tym działań monitoringowych, w okresie 10 lat, wyniesie łącznie około 52 tys. zł. Biorąc pod uwagę ewentualny wykup gruntów kwota ta wzrośnie nawet do 352 tys zł

4) Wpływ regulacji na rynek pracy.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie na rynek pracy. Zarządzenie nie przewiduje jakichkolwiek ograniczeń dla rynku pracy. Realizacja zarządzenia może natomiast stworzyć okresowe miejsca pracy.

5) Wpływ regulacji na konkurencyjność wewnętrzną gospodarki.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie na konkurencyjność wewnętrzną gospodarki.

6) Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionów.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie w jakikolwiek sposób na sytuację i rozwój regionów. Może przyczynić się do zwiększenia wartości przyrodniczej obiektu a przez to do podniesienia i utrzymania jego atrakcyjności turystycznej.

7) Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Zarządzenie jest zgodne z prawem Wspólnoty Europejskiej, co więcej, jest wypełnieniem zobowiązań prawa Unii Europejskiej, o czym wspomiano w pkt. 1.